

Комунікативний стиль персонажа у аспекті його расової ідентичності (на матеріалі сучасної американської драми)

О.В. Антонов*

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

*Corresponding author. E-mail: darkalexus@mail.ru

Paper received 11.11.15; Accepted for publication 18.11.15.

Анотація. У статті проаналізовано комунікативні стилі персонажів сучасної американської драми в аспекті їх расової ідентичності. Для вивчення обрана типові для американської лінгвокультури моделі взаємодії представників різних рас. Доведено, що расовий компонент відіграє важливу роль у функціонуванні комунікативного стилю та арсеналу лінгвістичних тактик та стратегій. Доведено, що расова приналежність є важливим компонентом комунікативного стилю і впливає на тактико-стратегічну організацію висловлювання. Виділяються особливості комунікативного стилю афроамериканців у ситуаціях спілкування з представниками своєї раси та білими американцями.

Ключові слова комунікативний стиль, расова ідентичність, персонажне мовлення, сучасна американська драма.

Поняття комунікативного стилю з'явилося як логічний розвиток концепції стилю у руслі комунікативно-прагматичного аналізу реалізації мовних механізмів у процесі реального спілкування та дало поштовх вивченню впливу таких індивідуальних параметрів комуніканта як соціальний статус, вік, расова приналежність, рівень інтеграції до певної лінгвокультури, стать на манеру його мовлення.

Наше дослідження статусних характеристик мовця, які впливають на персонажне мовлення американської драми, є актуальним, оскільки на сучасному етапі незмінним залишається інтерес лінгвістичних студій до вивчення мови у процесі її функціонування [4: 5; 5: 27; 9: 17]. Нерозв'язаним залишається питання впливу статусних характеристик на комунікативний стиль, при цьому матеріалом дослідження може виступати як реальна комунікація, так і персонажне мовлення драматургічних творів.

Дослідження комунікативного стилю, що є складною та багаторівневою структурою, є на часі. Сьогодні не існує єдиного визначення комунікативного стилю, хоча мають місце успішні спроби його аналізу у різних контекстах. Так, комунікативний стиль розглядається у міжкультурній комунікації, при цьому особлива увага приділяється поняттю комунікативної поведінки та робиться значний акцент на кумулятивній функції мови як засобу соціо-культурної ідентифікації та автентичності. Крім того, виділяється національний стиль комунікації як один із рівнів комунікативного стилю [5: 5].

Велика увага приділяється дослідженню комунікативного стилю у контексті дискурсу, а саме визначається комунікативний підхід до вивчення останнього, що базується на комунікативних обставинах як найважливішому змістотворчому компоненті, що є одним з найефективніших методів аналізу дискурсу [4: 9].

Комунікативний стиль аналізується у контексті категорії ввічливості [7: 15].

Розглядається поведінковий аспект комунікативного стилю на макрорівні, із залученням поняття національної комунікативної поведінки, що є сукупністю норм і традицій спілкування певного народу [9: 18]. Даний компонент комунікативного стилю є важливим для цілісного аналізу поняття та створення багаторівневої моделі комунікативного стилю, оскільки відповідно до точки зору Й.А. Стерніна, комунікативна поведінка є невід'ємним аспектом комунікації, який приймає участь у кодуванні та декодуванні інформаційного потоку, надаючи йому специфічних рис національної ідентичності [9: 22].

У нашому дослідженні комунікативний стиль визначаємо як певний спосіб побудови процесу комунікації, який включає мовні та мовленнєві засоби, що реалізуються у певних мовленнєвих та комунікативних актах, використання тактик та стратегій для досягнення певної комунікативної цілі. Оскільки комунікативний стиль має багаторівневу структуру, що включає у себе як базовий комунікативний стиль конкретної особистості, так і національний комунікативний стиль, який, у свою чергу, є проявом національної ідентичності, ми можемо говорити про особливості індивідуального та національного комунікативних стилів. Беручи до уваги той факт, що статусні параметри відображуються у мовленні комуніканта [5: 12; 10: 35], ми висуваємо гіпотезу про те, що статусні характеристики мовця впливають на його комунікативному стилі. Метою даної розвідки є аналіз впливу расової приналежності на формування та функціонування комунікативного стилю персонажа.

Важливу роль у процесі реалізації комунікативного стилю індивіда відіграють комунікативні тактики та стратегії, що являють собою прямий чи опосередкований вияв та інтеграцію інтенцій індивіда, які проявляються у постановці та досягненні як довготривалих глобальних комунікативних завдань (стратегій), так і короткотривалих (тактик), що мають локальне значення та є інструментом реалізації стратегій у процесі комунікації [3]. Вербальне втілення комунікативних тактик та стратегій набуває індивідуалізованих рис у процесі формування та реалізації комунікативного стилю, розкриваючи комунікативний потенціал мовця в процесі досягнення комунікативної мети.

Поняття *раса* визначається як певна група людей, що історично склалася в певних географічних умовах, яка володіє деякими загальними спадково-зумовленими морфологічними і фізіологічними ознаками. Крім цього, представники однієї раси володіють певними лінгвально-стилістичними особливостями комунікативного стилю, що зумовлені фізичними, етнічними та соціо-культурними та історичними факторами, що впливали на розвиток тієї чи іншої раси [3: 35-57].

Комунікативний стиль спілкування представників однієї расово-етнічної групи має певні особливості, зумовлені рівнем інтеграції до локальної лінгвокультури та зумовлені наявністю певних, історично закріплених особливостей комунікативного середовища у конкретній малій соціальній групі. Так, аналіз спілкування представників афроамериканської раси виявляє ряд особливостей:

Cornbread: *Where is yo' balls, Skillet! Where is they?*

Skillet: *Niggah...fuck...you...and yo'...mama!*

Ebony: *I can't, my mama died when she looked at yo' face.*

All: *Oooooo!*

Cornbread: *It's getting' crunk up in the Hurt.*

Toyia: *Whut! Whut!*

Ebony: *You soooo broke that when niggahs break into yo' house, they leave you money.*

All: *Oooooohhhhh!*

Toyia pipes in with a small baby balanced on her hip.

Toyia: *You leave him alone. I don't know why you always be pickin' on Skillet. You know he slow.*

Ebony: *Shut up withcho WIC Weetabix weave wearin' ass.*

Toyia: *Yo' mama!*

Ebony: *Yo' mama, bitch...*

[2: 276-277]

У полілозі задіяні Корнбред, Ебоні і Тойя – афроамериканці за походження, що відносяться до однієї соціальної групи. Комунікативний стиль учасників спілкування має специфічні особливості, обумовлені расовою приналежністю. Так, усі комуніканти вільно застосовують звертання *niggah*, що є образливим, якщо його використовують представники інших рас, однак, позитивно сприймається чорношкірими адресатами всередині свого комунікативного середовища. Іншими важливими рисами комунікативного стилю учасників даного полілогу є часте використання вульгаризмів, а саме лайливої лексики (*fuck...you, bitch, ass*), граматичні помилки у побудові речень: неправильне використання категорії числа (*Where is yo' balls, Skillet! Where is they?*), помилки у використанні дієслів 3-ї особи однини (*You know he slow*), скорочення та бленди (*yo', pickin', wearin', withcho*), неправильна фонетична вимова (*Whut! Whut!*). Для підсилення комунікативного ефекту своїх реплік, персонажі рясно використовують порівняння та натяки, часто сексуального характеру (*Where is yo' balls, Skillet! Where is they?*), образи на адресу батьків чи родичів (*Niggah...fuck...you...and yo'...mama!, Shut up withcho WIC Weetabix weave wearin' ass*) як різновид тактики образи третьої особи з метою вплинути на комуніканта. Періодично усі персонажі використовують тактику демонстрації підвищеної емоційності, вигукуючи хором звуки, що характеризують емоційне відношення комунікантів до ситуації чи адресата (*Oooooo!, Oooooohhhhh!*).

Характерною особливістю комунікативного стилю афроамериканців у даному випадку є той факт, що на комунікативний стиль мовців не впливає наявність серед слухачів жінки та дитини (*Toyia pipes in with a small baby balanced on her hip*).

Певні специфічні риси та відмінності демонструє аналіз комунікативних стилів представників різних рас у контексті міжрасового спілкування:

TAYLOR: *[to KENT] What?! She doesn't know me... [to KIMBER] You don't know me...*

FLIP: *[to KENT] Can you shut her up?*

KIMBER: *[to FLIP] That's OK, honey. I'm OK. [To TAYLOR] Yes, so you know me well. Yes, Europe –Peace Corps. And so help me here, there you were, at this privileged institution, with your famous dad and your new laptop to soothe yourself, and you're upset because some stupid sorority chicks are mean to you?*

KENT: *[under his breath] Oh God.*

CHERYL *Seems like a fair question.*

[Long pause]

So I'm gonna... OK.... There's coffee, decaf and regular, in the kitchen.

[CHERYL stops before getting to the kitchen, now interested in Taylor's tirade]

TAYLOR: *No, Kimber. I was upset because people like you can't see it. Your inner-city kids aren't supposed to succeed... As long as they can stay ignorant and dependent on you, they won't have to mess up the white spaces. They let one or two of us in who've had enough privilege to almost play the game. Just enough to make us think we're special. It's a grand mindfuck. Then Kimmy here goes slummin' for five minutes and knows all about it.*

[To Kimber] You can kiss my black ass is what you can do with your I'm-such-a-Goddam-saint-inner-fuckin'-sanctum-of-rebellious-white-liberal bullshit. Don't you ever come to me like that. You need to get your white ass out of my world, or keep your hippie drivell to your own damn self... [Mumbling to herself] Fuckin' I'll show Dad what happens if he won't notice me... I'm too deep for co-tillions, I'll fuck black and show them all, bitch.

[1: 62-63]

У полілозі беруть участь Тейлор, Фліп, Кент, Шеріл – афроамериканці приблизно одного віку, які відносяться до середнього класу та мають приблизно однакове соціальне становище, та Кімбер – біла жінка 32-х років, яка також відноситься до середнього класу. Основними дійовими особами є Кім та Тейлор, між якими відбувається жвава дискусія, яка яскраво розкриває особливості їх манери спілкування.

Комунікативний стиль двох жінок має суттєві відмінності, більшість яких спричинена расовою ідентичністю. Тейлор спочатку робить акцент на тому, що Кімбер зовсім її не знає (*[to KENT] What?! She doesn't know me... [to KIMBER] You don't know me...*), спочатку звертаючись до Кента і лише потім до жінки, переходячи у наступ. Мовець використовує тактику критики адресата (*No, Kimber. I was upset because people like you can't see it*), акцентуючи увагу саме на фразі "like you", асоціюючи, таким чином, адресата з певною соціальною групою. Крім того, у наступній репліці героїні *As long as they can stay ignorant and dependent on you, they won't have to mess up the white spaces* використовується тактика відчуження однієї групи (*they*), до якої належить і мовець, від іншої (*white spaces*) на основі расової ідентифікації. Далі дівчина застосовує вульгаризм, що підкреслює емоційну напруженість ситуації (*It's a grand mindfuck*). Щоб підсилити ефект від сказаного та донести свою точку зору, Тейлор рясно використовує вульгаризми для образи співбесідниці та підсилення ефекту своїх слів (*You can kiss my black ass; your white ass*), лайливу лексику (*Fuckin'; I'll fuck black and show them all, bitch*), висловлює зневагу до позиції опонентки, негативно характеризуючи її поведінку та погляди, називаючи її "I'm-such-a-Goddam-saint-inner-fuckin'-sanctum-of-rebellious-white-liberal bullshit", де вона використовує стратегію відкритої та повної критики основних психофізичних та соціокультурних характеристик опонентки, кінцевою метою якої є повне психологічне подавлення опонентки, що має звести нанівець подальше бажання вести дискусію чи висловлювати свою точку зору. Іншим можливим наслідком притримання наміченої стратегії може стати розпалення конфлікту та перехід до відкритої ворожості у процесі комунікації, включаючи також комунікативну поведінку. Дівчина часто використовує слово *ass* для самоіден-

тифікації та ідентифікації опонентів, надаючи йому еквівалентного значення "я, ти". Наприклад, у репліці " *You need to get your white ass out of my world*" Тейлор вимагає, щоб Кім не лізла у її справи, при цьому образа підсилюється расовою паралеллю за кольором шкіри (*white ass*), що несе у собі відтінок негативного значення. У той же час, відбувається расова самоідентифікація та відділення героїні "від білих". В кінці свого монологу, Тейлор звертається до самої себе, намагаючись говорити тихо і незрозуміло, однак репліку чувають оточуючі. Дівчина знову проявляє високий рівень агресії, використовуючи менш насильствуваний у складі погрози (*Fuckin' I'll show Dad what happens if he won't notice me...*); та промісив (*I'll fuck black and show them all, bitch*), де останнє слово є негативною оцінкою представників білої раси, включаючи Кім.

Зовсім іншим виявляється комунікативний стиль опонентки Тейлор – Кімбер. Кімбер, використовуює тактику уникнення конфлікту (*That's OK, honey. I'm OK*), де використання пестливого звертання має на меті послабити комунікативне напруження оточуючих. Вона також вдається до само репрезентації, що має на меті надати її словам більшої ваги (*Yes, so you know me well. Yes, Europe –Peace Corps*). Потім Кімбер переходить у наступ, наводячи добре структуровані аргументи для більшого ефекту, застосовуючи тактику логічного обґрунтування та переконання (*And so help me here, there you*

were, at this privileged institution, with your famous dad and your new laptop to soothe yourself). Як фінальний аргумент, Кімбер наводить проблему, яка є для Тейлор важливою, проте, яку мовець не вважає важливою для себе, про що свідчать використані лексичні одиниці (*and you're upset because some stupid sorority chicks are mean to you?*).

Отже, комунікативні стилі Кімбер та Тейлор мають специфічні, расово-зумовлені специфічні риси. Так, більш м'який, інтелектуальний, логічно-структурований стиль Кімбер, у якому використовуються тактики переконання, аргументованого обґрунтування, наведення прикладу та аналізу ситуації контрастує з емоційно-забарвленим, агресивним та авторитарним стилем Тейлор, яка на відміну від Кімбер, застосовує тактики відчуження опонента, погроз, використання вульгаризмів, авторитетного переконання, наведення своєї точки зору, розпалення та маніпуляції конфліктною ситуацією.

Расовий компонент відіграє важливу роль у формуванні комунікативного стилю та арсеналу лінгвістичних тактик та стратегій. Особливе місце займає опозиція black-white, яка акумулює у собі стереотипні негативні міжрасові стосунки на підсвідомому рівні, що базуються на взаємній нетерпимості.

Подальша перспектива розвідки полягає у детальному розгляді та аналізі впливу статусно-рольових параметрів мовця на його комунікативний стиль.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Diamond, L.R. *Stick Fly* – Evanston, Illinois, Diamond, Northwestern university press, 2008. – 143 p.
- [2] Hall, K. *Hurt Village / Katori Hall // The Methuen Drama Book of New American Plays*. – New York : Methuen Drama (digital copy), 2013. – P. 252–355.
- [3] Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М. : УРСС, 2002. – 284 с.
- [4] Карасик В.И. О категориях дискурса Текст. / В.И. Карасик // Языковая личность: социолингвистические и эмоциональные аспекты: межвуз. сб. науч. тр. – Волгоград-Саратов: Перемена, 1998. – С. 185-197.
- [5] Куликова Л.В. Коммуникативный стиль в межкультурной парадигме / Л.В. Куликова; Красноярск. гос. пед. ун-т им. В.П. Астафьева : Монография – Красноярск, 2006. – 392 с.
- [6] Куликова Л.В. Межкультурная коммуникация: теоретические и прикладные аспекты / Л.В. Куликова : Монография. – Красноярск: РИО КГПУ, 2004. – 196 с.
- [7] Ларина Т.В. Категория вежливости и стиль коммуникации. Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций. Изд-во Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 516 с.
- [8] Латынов В.В. Стили речевого коммуникативного поведения: структура и детерминанты // Психологический журнал. – 1995. – № 6. – С. 90-100.
- [9] Стернин И.А., Ларина Т.В., Стернина М.А. Очерк английского коммуникативного поведения. – Воронеж: изд-во «Истоки», 2003. — 185 с.
- [10] Стернин И.А., Прохоров Ю.Е. Русские: коммуникативное поведение: уч. пособ. – М.: Изд-во ФЛИНТА, 2011. – 327 с.

REFERENCES

- [1] Diamond, L.R. *Stick Fly*– Evanston, Illinois, Diamond, Northwestern university press, 2008. – 143 p.
- [2] Hall, K. *Hurt Village / Katori Hall // The Methuen Drama Book of New American Plays*. – New York : Methuen Drama (digital copy), 2013. – P. 252–355.
- [3] Issers, O.S. *Communicative Strategies and Tactics of Russian Speech* / O.S. Issers. – Moscow: URSS, 2002. – 284 p.
- [4] Karasik, V.I. About Categories of Text Discourse. / V.I. Karasik // Linguistic personality: socio-linguistic and emotive aspects: Sat. scientific. art. – Volgograd, Saratov: Peremena, 1998. – P. 185-197.
- [5] Kulikova, L.V. The communicative Style in the Intercultural Paradigm / L.V. Kulikova; Krasnoyarsk. state. ped. Univ named after. V.P. Astafiev: Monograph – Krasnoyarsk, 2006. – 392 p.
- [6] Kulikova, L.V. *Intercultural Communication: Theoretical and Applied Aspects* / L.V. Kulikova: Monograph. – Krasnoyarsk: RIO KSPU, 2004. – 196 p.
- [7] Larina, T.V. Categories of Politeness and the Style of Communication. Comparison of British and Russian linguocultural traditions, Publishing house "Manuscript of the ancient Rus" 2009. – 516 p.
- [8] Latinov, V.V. Styles of verbal communicative behavior: structure and determinant // Psychological Journal. – 1995. – № 6. – P. 90-100.
- [9] Sternin, I.A., Larina, T.V., Sternina, M.A. Outline of English communicative behavior. – Voronezh: Publishing House "Istoky", 2003. – 185 p.
- [10] Sternin, I.A., Yuri Prokhorov Russian: communicative behavior: a tutorial. – M.: Publishing House "Flinta", 2011. – 327 p.

Personage's Communicative Style in the Aspect of Racial Identity (On the Material of Modern American Drama)

A.V. Antonov

Abstract. The article analyses how racial identity influences the personage's communicative styles in modern American drama. Models of different races representatives, typical for American linguaculture have been selected for research. It had been proved that racial identity is an important component of communicative style that determines the tactical-strategical organization of the utterance. The peculiarities of Afro-Americans' communicative style in the interaction with representatives of their own race and white Americans have been singled out.

Keywords: *communicative style, racial identity, personage's speech, modern American drama*